

Sylwia LORENC

Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie

Wydział Górnictwa i Geoinżynierii

Katedra Ekonomiki i Zarządzania w Przemysle

METODOLOGIE RAPORTOWANIA WARTOŚCI DODANEJ DLA INTERESARIUSZY

Streszczenie. Celem artykułu jest prezentacja współczesnych trendów w obszarze raportowania wykreowanej w przedsiębiorstwach wartości dodanej. W artykule wskazano na potrzebę wykorzystywania „czwartego sprawozdania finansowego” dla zapewnienia realizacji oczekiwań wszystkich interesariuszy, zgodnie z koncepcją zrównoważonego rozwoju. W publikacji określono, dla kogo w przedsiębiorstwach tworzona jest wartość oraz w jaki sposób następuje jej rozdysponowanie. Dodatkowo, przedstawiono przykłady aktualnie stosowanych metodologii, wykorzystywanych na potrzeby określenia kierunków dystrybucji wartości dla jej beneficjentów. Wykorzystana metodyka badawcza bazuje na porównaniu zaprezentowanych metodologii podziału wartości i poddaniu ich krytycznej ocenie na potrzeby stworzenia transparentnego systemu raportowania wyników.

Słowa kluczowe: wartość przedsiębiorstwa, interesariusze przedsiębiorstw, raportowanie, wartość dodana

METHODOLOGIES OF REPORTING OF VALUE ADDED TO STAKEHOLDERS

Summary. The aim of the article is to present contemporary trends in the area of reporting of created value added in enterprises. The article pointed out the need to use 'fourth financial statements' to ensure the implementation of the expectations of all stakeholders, compatibly with the concept of sustainable development. In the publication defined the stakeholders and showed the ways of distribution of value creation. Additionally, it was presented the current examples methodologies, adapted for determining the directions of the value distribution for its beneficiaries. The research methodology based on a comparison of the presented methodology of value

distribution and subjected to critical evaluation on the need to create of transparent reporting system.

Keywords: enterprise value, stakeholders of enterprises, reporting, value added

1. Wstęp

Popularność rozwijającej się idei zrównoważonego rozwoju wskazuje na potrzebę wielowymiarowej oceny wyników przedsiębiorstwa. W latach 90. XX w. efekty realizacji przyjętej przez firmy strategii były mierzone za pomocą wskaźników określających osiągnięte korzyści dla właścicieli. Najbardziej popularną metodą zarządzania była wówczas teoria akcjonariuszy (*shareholder value*), która zakłada, że najważniejszym celem przedsiębiorstwa powinno być zwiększenie majątku jego właścicieli przez wypłatę dywidendy i wzrost wartości cen akcji. Ewolucja systemów zarządzania doprowadziła jednak do wykształcenia się koncepcji zarządzania przez wartość, opartej na czynnikach materialnych i niematerialnych¹. Według Freemanna skuteczne zarządzanie powinno być oparte na ciągłej komunikacji z interesariuszami, którzy mogą przyczynić się do sukcesu lub porażki przedsiębiorstwa². Stworzona przez niego teoria interesariuszy (*stakeholder value*) zdobywa obecnie szerokie grono zwolenników.

Dla zaspokojenia potrzeb informacyjnych akcjonariuszy wystarczające wydają się być klasyczne sprawozdania finansowe. Dla pozostałych zainteresowanych stron obszary finansowe dostarczają zbyt ograniczonych danych, nie generują satysfakcjonujących, kompletnych informacji, które mogłyby zaspokoić potrzeby informacyjne wszystkich agentów³. Sprawozdania finansowe, mimo iż dostarczają wielu cennych informacji, nie zapewniają danych o charakterze niematerialnym, nie generują informacji o bogactwie wykreowanym przez przedsiębiorstwa oraz realnym wpływie na interesariuszy. Z tego względu wskazuje się na potrzebę modyfikacji klasycznych raportów finansowych i wzbogacenie ich o analizę czynników pozafinansowych, dla możliwości oceny wykreowanych wyników dla interesariuszy. W ostatnich latach można zaobserwować nowe trendy w raportowaniu wyników. Obserwuje się rosnące znaczenie raportów zrównoważonego rozwoju, raportów zintegrowanych oraz raportów społecznych⁴. Coraz

---

¹ Chrzanowski A., Głazewska I.: Rola podejścia innowacyjnego w budowaniu wartości przedsiębiorstwa. „Zarządzanie Zmianami”, nr 3, 2010.

² Freeman R.E.: Strategic Management. A stakeholder Approach. Cambridge University Press, New York 2010.

³ Kijewska A., Błuszcz A., Sojda A.: Value added statement (VAS) of mining and metallurgical companies in Poland. „Metalurgia”, nr 4, 2015.

⁴ Hąbek P., Wolniak R.: Ewolucja w raportowaniu danych pozafinansowych przedsiębiorstw, [w:] Brzóska J., Pyka J. (red): Nowoczesność przemysłu i usług w warunkach kryzysu i nowych wyzwań. TNOiK, Katowice 2013.

bardziej popularne staje się również dobrowolne oświadczenie przedsiębiorstw określane mianem sprawozdania z wartości dodanej (*VAS – Value Added Statement*). Celem artykułu jest prezentacja współczesnych trendów w obszarze raportowania wykreowanej w przedsiębiorstwach wartości. Na raportowanie społeczne coraz częściej decydują się spółki, które poszukują alternatywnych sposobów wzrostu wartości przez zapewnienie oczekiwań i wymagań finansowych wszystkich grup agentów. Wykorzystana metodyka badawcza bazuje na porównaniu zaprezentowanych metodologii podziału wartości i poddaniu ich krytycznej ocenie na potrzeby stworzenia transparentnego systemu raportowania wyników.

2. Sprawozdanie z wartości dodanej jako narzędzie oceny wyników przedsiębiorstw zrównoważonych

Termin wartości dodanej (*Value Added – VA*) po raz pierwszy został zastosowany w roku 1790 na potrzeby kalkulacji Produktu Krajowego Brutto przez Trenchę Cox'a. Pochodzenie makroekonomiczne wskazuje na istotne znaczenie gospodarcze wartości dodanej: w skali kraju może być wykorzystywana dla określenia udziału danego przedsiębiorstwa w kreowaniu dochodu narodowego⁵. Jako istotny instrument polityki ekonomicznej, po korektach i integracji działań rachunkowości finansowej z systemem rachunkowości narodowej, wartość dodana może zostać wykorzystana do oceny kondycji gospodarczej kraju.

Inne podejście do wartości dodanej definiuje ją jako różnicę pomiędzy wartością rynkową dóbr i usług, wyprodukowanych przez przedsiębiorstwo a kosztem tych dóbr zakupionych z zewnątrz. Określa więc nadwyżkę własnej pracy, wkładu pracowników, wykorzystanych środków produkcji nad zakupionymi materiałami i usługami⁶.

W literaturze wartość dodana najczęściej jest jednak postrzegana w kategoriach różnicy pomiędzy przychodami ze sprzedaży produkcji i usług a nakładami poniesionymi na ich realizację (zakupy surowców, materiałów, usług zewnętrznych). W tym przypadku zasadnicze znaczenie mają wykorzystywane przez przedsiębiorstwo zasoby, udostępnione przez interesariuszy przedsiębiorstwa. Zasoby finansowe (kapitały własne i obce), ludzkie (pracownicy), rzeczowe (grunty, budynki) i naturalne (paliwa kopalne, woda, atmosfera) oraz właściwie zarządzane wpływają na kształtowanie się nadwyżki w postaci wartości dodanej. Do zasobów zalicza się również elementy niematerialne, tj.: know-how, wiedza

---

⁵ Hartley W.C.F.: An introduction to business accounting for managers. Pergamon Press, Great Britain 1987.

⁶ Ibidem.

i doświadczenie pracowników, relacje społeczne i dobre warunki pracy⁷. Dzięki efektywnemu wykorzystaniu powyższych elementów, wartość nadwyżki stanowi wartość przeznaczoną do podziału na akcjonariuszy, pracowników, budżet państwa, dawców kapitału i pozostałych interesariuszy. Koncepcja VA bazuje na efektywności ekonomicznej, społecznej i środowiskowej, określa całkowity zwrot dla wszystkich, a nie tylko dla wybranych interesariuszy przedsiębiorstw. Odbywa się więc zgodnie z zaleceniami, jakie stawia koncepcja zrównoważonego rozwoju.

Geneza sprawozdania z wartości dodanej sięga XVIII wieku. Rozwój i rosnąca popularność idei w Europie przypada jednak dopiero na lata 70. XX wieku. Szczególnego znaczenia koncepcja wartości dodanej nabrała w momencie opublikowania przez brytyjski komitet ds. standardów rachunkowości ASSC tzw. „Corporate Report”. Celem raportu było promowanie sprawozdania z wartości dodanej, ukazujące, w jaki sposób korzyści osiągnęte dzięki działalności przedsiębiorstwa są dzielone pomiędzy pracowników, skarb państwa, reinwestycje i dawców kapitału⁸. Promocja sprawozdania z wartości dodanej przełożyła się na rosnące znaczenie raportów społecznych. Pod koniec lat 70. XX w. zanotowano systematyczny wzrost przedsiębiorstw brytyjskich, które zdecydowały się na przygotowanie i publikację tego rodzaju sprawozdania.

Klasyczne elementy sprawozdania finansowego, takie jak bilans, rachunek zysków i strat czy cash flow zawierają informacje, które są ukierunkowane na szerokie grono odbiorców. Współczesne otoczenie wymaga jednak czytelnego wskazania konkretnych adresatów, dla których kreowana jest wartość. Sprawozdanie z wartości dodanej na potrzeby społecznej komunikacji powstało dzięki modyfikacjom obligatoryjnej części rocznego sprawozdania finansowego – rachunku zysków i strat, który stanowił podstawę analizy. Sprawozdanie z wartości dodanej, podobnie jak rachunek zysków i strat, bazuje na danych finansowych, w świetle ogólnie przyjętych zasad rachunkowości. Różnica polega jednak na odbiorze informacji zawartych w obu raportach. W rachunku zysków i strat to wynik finansowy jest miarą efektywności funkcjonowania przedsiębiorstwa i kształtowany jest przede wszystkim dla jego właścicieli. Sprawozdanie z wartości dodanej podkreśla, że to wykreowana w przedsiębiorstwach wartość dodana jest rzeczywistym i wartościowym miernikiem dobrobytu przedsiębiorstwa, uwzględniającym nie tylko korzyści, jakie wynikają dla akcjonariuszy, ale przede wszystkim dla pozostałych grup agentów⁹. Sprawozdanie z wartości dodanej zaopatruje wszystkich interesariuszy w kompletne informacje o konkretnych

---

⁷ Bluszcz A., Kijewska A., Sojda A.: Generowanie wartości dodanej dla interesariuszy przez spółkę górnictw, [w:] Brzóška J., Pyka J. (red): Nowoczesność przemysłu i usług w warunkach kryzysu i nowych wyzwani. TNOiK, Katowice 2013.

⁸ Riahi-Belkaouri: Value Added Reporting – Lessons for the United States. Quorum Books, New York 1992.

⁹ Marcinkowska M.: Sprawozdanie z wartości dodanej – przykład oceny wyników przedsiębiorstwa z perspektywy interesariuszy. Zeszyty Naukowe, nr 51. Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2012.

korzyściach finansowych, jakie czerpią z działalności przedsiębiorstwa. Dostarcza więcej skonsolidowanych informacji, niż jest to możliwe w przypadku rachunku zysków i strat, cash flow czy bilansu. Struktura sprawozdania z wartości dodanej została przedstawiona w tabeli 1.

Tabela 1

Sprawozdanie z wartości dodanej

Przychody ze sprzedaży		XX
Zakupione materiały i usługi obce		XX
Wartość dodana		XXX
Rozdysponowana jako:		
Wyплаты dla pracowników w postaci wynagrodzeń, emerytur i innych świadczeń		XX
Wyплаты dla właścicieli kapitału:		XX
Odsetki	X	
Dywidendy dla akcjonariuszy	X	
Wyплаты na rzecz Państwa w postaci podatków		XX
Utrzymanie i inwestycje przedsiębiorstwa:		XX
Amortyzacja	X	
Zyski zatrzymane	X	
Wartość dodana		XXX

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Riahi-Belkaouri: Value Added Reporting and Research. Quorum Books, London 1994.

Przedstawione sprawozdanie obrazuje strukturę podziału wartości, wskazując, w jaki sposób efekty pracy, zasobów i wysiłków wszystkich interesariuszy zaangażowanych w osiągnięcie sukcesu przedsiębiorstwa są dzielone pomiędzy poszczególne jednostki i w jakiej kwocie. VA stanowi więc realny miernik bogactwa wszystkich interesariuszy, za pomocą którego możliwe jest przedstawienie osiągniętych przez nich korzyści, wyrażonych w łatwych do zmierzenia wielkościach finansowych. W praktyce, poziom wartości dodanej oraz struktura jej podziału wykorzystywana jest najczęściej na potrzeby strategicznej polityki zarządzania personelem, a szczególnie w przypadku komunikacji na linii zarząd-pracownicy¹⁰. Sprawozdanie z wartości dodanej stanowi również użyteczne narzędzie w przypadku komunikowania na zewnątrz społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstwa.

3. Aktualnie stosowane metodologie określające kierunki dystrybucji wartości dodanej

Autorzy dotychczasowych publikacji na temat wartości dodanej zgodnie twierdzą, że analiza wartości dodanej może być jednym z lepszych mierników dobrobytu społecznego.

¹⁰ Sierpińska M., Rzeszowski P.: Wartość dodana jako miara wartości kreowanej dla interesariuszy w górnictwie. „Przegląd Górniczy”, nr 9, 2012.

Jeśli jednak wartość dodaną uznaje się za uniwersalne narzędzie badawcze mierzące efekty dla społeczeństwa, powinno być ono jednocześnie uniwersalnym miernikiem efektywności funkcjonowania przedsiębiorstwa. Traktowanie wartości dodanej jako wydajności narzuca konieczność określenia składników, które miały wpływ na te efekty. Składniki te to przede wszystkim zasoby ludzkie, zasoby kapitałowe, zasoby materialne i usługi. Z tego względu można mówić o wartości dodanej dla pracowników, dawców kapitału, dostawców towarów i usług oraz dla innych grup interesów. Liczne badania nad problemem wartości dodanej świadczą o potrzebie współczesnej gospodarki do stworzenia uniwersalnej techniki mierzącej bogactwo społeczne. W literaturze dostępnych jest niewiele metod pomiaru tej wartości. Spośród dostępnych technik oceny wartości dodanej, autorzy niniejszego opracowania zdecydowali się na prezentację najpopularniejszych z nich.

3.1. Koncepcja wartości dodanej według Morleya

Schemat ustalania wartości dodanej zaproponowany przez Morleya¹¹ polega na wyznaczeniu zysku zatrzymanego w przedsiębiorstwie, na podstawie klasycznego rachunku zysków i strat (1). Punktem wyjścia dla analizy jest określenie przychodów ze sprzedaży i kosztów wpływających na ich uzyskanie: amortyzacji, zużycia materiałów, wynagrodzeń, usług obcych oraz kosztów finansowych. Wyznaczony w ten sposób wynik brutto, po potrąceniu obowiązkowych obciążeń podatkowych oraz dywidendy dla akcjonariuszy stanowi zysk zatrzymany:

$$Z = S - M - Am - W - I - DD - T \quad (1)$$

Wartość dodana (w ujęciu brutto i netto) obliczana jest przez przekształcenie powyższego równania:

$$S - M = Am + W + I + DD + T + Z \quad (2)$$

$$S - M - Am = W + I + DD + T + Z \quad (3)$$

gdzie:

Z – zysk zatrzymany,

S – sprzedaż,

M – zakupione materiały i usługi,

Am – amortyzacja,

W – wynagrodzenia,

I – odsetki,

DD – dywidendy,

T – podatki.

¹¹ Morley M.F.: The Value Added Statement in Britain. "The Accounting Review", No. 3, 1979.

Struktura równań wartości dodanej określa wykreowaną nadwyżkę (lewe strony równań) oraz kierunki jej dystrybucji (prawe strony równań). Kierunki rozdysponowania wartości wskazują na: pracowników, którzy otrzymują wynagrodzenia i premie, dawców kapitałów, którzy czerpią korzyści z tytułu odsetek, akcjonariuszy, którym wypłacane są dywidendy, budżet państwa, do którego trafiają obowiązkowe obciążenia wyniku finansowego oraz przedsiębiorstwo, w którym zostaje zatrzymany zysk.

Wygenerowana wartość dodana powinna mieć odzwierciedlenie w jej dystrybucji (lewa strona równania = prawa strona równania). W literaturze lewa strona określana jest zwykle jako metoda subtraktywna, określająca różnicę pomiędzy wynikami a nakładami, prawą natomiast definiuje się jako metodą addytywną, sumującą kierunki dystrybucji kreowanej wartości.

Różnica w przypadku struktury wartości dodanej brutto i netto wynika jedynie z ujęcia składnika amortyzacji. Wartość brutto (2) traktuje amortyzację jako kierunek podziału wykreowanej wartości (aktywa przedsiębiorstwa traktowane są jako beneficjent VA), w przypadku wartości netto (3) amortyzacja jest ujmowana w kategoriach koniecznych po poniesienia kosztów, służących realizacji celu, a więc osiągnięcia pożądanej nadwyżki. W praktyce najczęściej wykorzystuje się metodę obliczania wartości dodanej brutto, ze względu na jej strukturę, która wydaje się być bardziej użyteczna dla potrzeb analitycznych, np. przy obliczaniu dochodu narodowego. Wartość dodaną brutto można także zdefiniować w sposób uproszczony za pomocą przekształconego równania, przy wykorzystaniu elementu pomiaru rentowności przedsiębiorstwa – EBITDA¹²:

$$VA = W + EBITDA \quad (4)$$

gdzie: EBITDA – zysk przed odsetkami, podatkami i amortyzacją (*Earnings Before Interest, Taxes, Depreciation and Amortization*).

3.2. Koncepcja wartości dodanej według Perery

Koncepcją dystrybucji wartości w swoich badaniach zajmuje się również Luis Perera, badacz nowoczesnej ekonomii, która odpowiada wymaganiom współczesnej gospodarki. Jego analizy, dokonane na podstawie sektora energetycznego, wskazują na istnienie wielu grup agentów, dla których tworzona jest wartość firm. Należą do nich:

- Społeczeństwo.
- Udziałowcy.
- Pracownicy i emeryci.
- Dawcy kapitałów.

---

¹² Bluszcz A., Kijewska A., Sojda A.: op.cit.

- Dostawcy towarów i usług.
- Reinwestycje.
- Społeczności w obszarze wpływu przedsiębiorstwa.

Metodologia nazywana mianem „czwartego sprawozdania finansowego” posłużyła do określenia rzeczywistego przepływu, wyrażonego w konkretnych wielkościach, korzyści dla wyżej wymienionych grup interesów. Całkowity przepływ w tym obszarze przeznaczony i dystrybuowany jest na powyższe działania. Szczegółowa analiza profitów, jakie otrzymują poszczególne grupy interesów, dokonana na podstawie przedsiębiorstwa ISAGEN S.A.E.S.P została przedstawiona w tabeli 2.

Tabela 2

Dystrybucja wartości dla interesariuszy przedsiębiorstwa ISAGEN S.A.E.S.P.

	Lata		
	2009	2010	2011
Przychody	1 410 552	1 465 300	1 682 700
Koszty bezpośrednie	527 264	509 574	661 098
Wygenerowana ekonomiczna wartość	883 288	955 726	1 021 602
Społeczeństwo	163 733	157 620	149 413
Udziałowcy	331 115	185 024	334 073
Pracownicy i emeryci	91 994	96 437	96 344
Dawcy kapitałów	14 310	67 582	7 788
Dostawcy towarów i usług	49 984	31 936	78 552
Społeczności w obszarze wpływu	42 352	51 656	64 404
Reinwestycje	189 800	368 471	291 029
Dystrybuowana ekonomiczna wartość	883 288	955 726	1 021 602

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: ISAGEN S.A.E.S.P., Management Report 2011 – Distribution of value to stakeholders, https://www.isagen.com.co/informe-de-gestion/2011/archivos/informe_gestion2011_ingles.pdf.

Zawarte w tabeli korzyści finansowe przeznaczone do podziału na grupy interesów stanowią pochodną przychodów i kosztów bezpośrednich. Według analizy w skład przychodów zaliczane są: przychody ze sprzedaży energii (zarówno z kontraktów, jak i na rynku), przychody ze sprzedaży gazu oraz świadczenia usług technicznych. W skład kosztów bezpośrednich zaliczono: zakupy, koszty paliw, opłaty za korzystanie i połączenie z narodowym systemem transmisyjnym oraz koszty związane z korzystaniem z serwerów w ramach komercyjnej sieci wymiany.

Przeprowadzona analiza wskazuje na kierunki podziału wartości. W przypadku społeczeństwa wykreowana wartość dodana oznacza konieczność zapłacenia przez spółki podatków państwowych (podatek dochodowy, opłaty skarbowe, podatek od transakcji finansowych) i ministerialnych (podatek od środków transportowych, podatek od przemysłu i handlu, podatek od nieruchomości, podatek od reklamy zewnętrznej), podatków miejskich, kontrybucji oraz funduszy na inwestycje w infrastrukturę energetyczną.

W przypadku udziałowców dystrybuowana dla nich wartość jest wynikiem potrąconych obciążeń kapitałowych i obowiązkowych rezerw od zysku netto.

Pracownicy i emeryci przedsiębiorstw czerpią korzyści z tytułu otrzymywanych wynagrodzeń i emerytur, premii, urlopów, szkoleń i zasiłków społecznych, pakietów sportowo-rekreacyjnych, diet za czas podróży, zasiłków z opieki społecznej, składek związkowych, ubezpieczeń w obszarze ryzyka zawodowego oraz środków z funduszy z odszkodowań dla pracowników i ich rodzin.

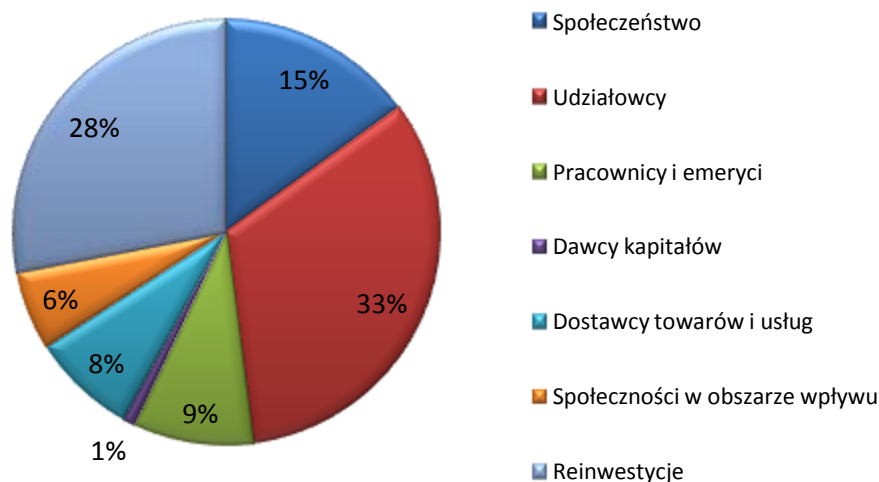
Działalność branży energetycznej jest uwarunkowana przez dostępność do źródeł finansowania. Przedsiębiorstwa finansują swoją działalność kontraktami długoterminowymi z bankami, które czerpią korzyści finansowe z odsetek i prowizji z przeprowadzanych transakcji oraz różnic kursowych.

Współpracujący z firmami dostawcy otrzymują korzyści z oferowanych przez nich firmowych programów ubezpieczeń, systemu ochrony, dostaw towarów i usług oraz opłat za finansowe, podatkowe i administracyjne wsparcie.

Na mocy odpowiednich ustaleń, w porozumieniu z władzami, zostały stworzone środowiskowo-społeczne oraz środowiskowo-biofizyczne plany zarządzania środowiskiem. W ramach planów prowadzone są działania mające na celu rozwój społecznych, środowiskowych i biofizycznych programów inwestycyjnych, skoncentrowanych na szkoleniu społeczności i stworzeniu projektu na rzecz poprawy środowiska. Pozostałe kontrybucje, które przedsiębiorstwa ponoszą dla społeczności, uwzględniane są jako inne koszty przeznaczone na ochronę i zapobieganie negatywnym wpływom na środowisko.

Wartość zatrzymana w przedsiębiorstwach, wykorzystywana na tzw. reinwestycje, dotyczy przeznaczenia środków finansowych na uzupełnianie i utrzymanie zdolności produkcyjnych jak i zysku wypracowanego a nie wypłaconego. W skład reinwestycji dodatkowo zaliczane są koszty amortyzacji, napraw, rezerwy obowiązkowe oraz konieczny do zapłacenia podatek kapitałowy.

Udział poszczególnych beneficjentów w dystrybuowanych przez przedsiębiorstwo korzyściach przedstawia rysunek 1.

Rys. 1. Dystrybucja wartości w przedsiębiorstwie ISAGEN S.A.E.S.P. w roku 2011

Fig. 1. Value distribution in ISAGEN S.A.E.S.P. in 2011

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: ISAGEN S.A.E.S.P., Management Report 2011 – Distribution of value to stakeholders, https://www.isagen.com.co/informe-de-gestion/2011/archivos/informe_gestion2011_ingles.pdf.

Największy udział w konsumpcji wartości wygenerowanej przez firmę w roku 2011 mają udziałowcy (33%). Dalszy rozwój i funkcjonowanie przedsiębiorstwa ma dla tej grupy zasadnicze znaczenie z punktu widzenia korzyści finansowych, jakie otrzymują. Jednocześnie również przedsiębiorstwo (28%) oraz społeczeństwo (15%) czerpią znaczne korzyści z działalności firmy. W roku 2011 wartość przeznaczona do podziału na ww. grupy interesów wynosiła odpowiednio 291 029 mln oraz 149 413 mln waluty kolumbijskiej.

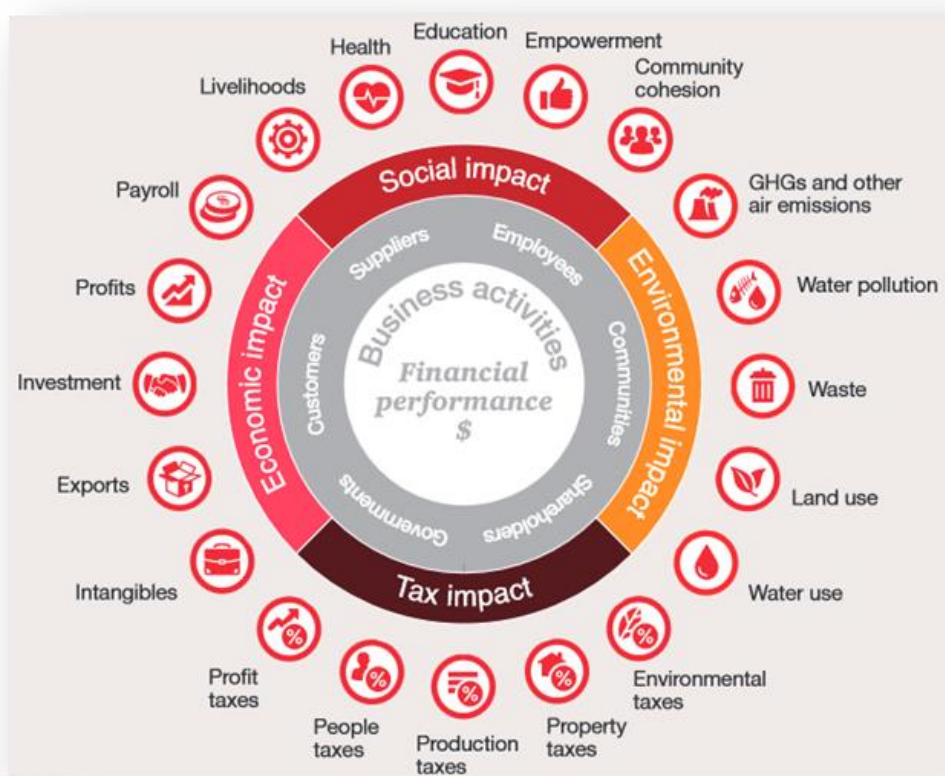
Metodologia wyceny wartości według Perery różni się od koncepcji Morleya przede wszystkim stopniem szczegółowości i ujęcia niektórych składników wartościowanych dla różnych grup interesariuszy. Perera w swoich analizach przedstawił kompleksową koncepcję wartości dodanej dla przedsiębiorstwa z branży energetycznej. Na potrzeby stworzenia rzetelnego raportu konieczna była dogłębna analiza problemu oparta na precyzyjnym określeniu poszczególnych składników sprawozdania i rozdysponowaniu ich na kluczowych interesariuszy firmy. W przypadku przedsiębiorstw energetycznych, których działalność ingeruje w interesy społeczne i środowiskowe, pożądane wydaje się opracowanie raportu społecznego pokazującego holistyczne ujęcie korzyści, jakie firma dostarcza otoczeniu.

Cel analizy koncepcji wartości dodanej według Perery i Morleya jest jednak taki sam. Zamierzenia badaczy koncentrują się na uzyskaniu kompleksowego spojrzenia na całkowitą wartość wykreowaną przez przedsiębiorstwo dla wszystkich interesariuszy, którą można zmierzyć za pomocą konkretnych wielkości finansowych. Taka analiza pozwala wskazać wszystkie kierunki dystrybucji wartości, określić, dla kogo w rzeczywistości w przedsię-

biorstwach tworzona jest wartość oraz oszacować procentową strukturę udziału poszczególnych beneficjentów w generowanych przez firmę całkowitych korzyściach.

3.3. Koncepcja Total Impact

Oprócz przytoczonych powyżej koncepcji naukowych opartych na wartości dodanej, współczesna rzeczywistość biznesowa również dysponuje narzędziami, które docelowo mają przyczynić się do budowy wartości przedsiębiorstwa społecznie odpowiedzialnego. Koncepcją firm outsourcingowych, umożliwiającą pomiar wykreowanej wartości, jest idea całkowitego wpływu przedsiębiorstw na interesariuszy tzw. Total Impact. Odzwierciedla ona pomiar efektywności w 4 obszarach: ekonomicznym, społecznym, środowiskowym i podatkowym (rys. 2), na które wpływ mają różne grupy interesów: pracownicy, klienci, akcjonariusze, społeczności, dostawcy i władze.

Rys. 2. Całkowity wpływ przedsiębiorstwa na poszczególne obszary efektywności

Fig. 2. The total impact of the company on the particular areas of efficiency

Źródło: PricewaterhouseCoopers, PwC Report 2013, Measuring and managing total impact-strengthening business decisions for business leaders, <https://www.pwc.com/gx/en/sustainability/publications/total-impact-measurement-management/assets/pwc-timm-for-ceos.pdf>, 15.11.2015.

Total Impact Measurement and Management jest pionierskim rozwiązaniem firmy consultingowej, które pozwala zdefiniować wartość, jaką firma tworzy dla swoich interesariuszy. Narzędzie TIMM pokazuje, dlaczego współczesny biznes potrzebuje skutecznego środka pomiaru wartości, w jaki sposób dokonać jej pomiaru i jakich korzyści można się spodziewać. Metodyka dostarcza odpowiedzi na pytanie: czy prowadzona strategia tworzy wartość dla interesariuszy? Total Impact ułatwia kompleksowy pomiar i zarządzanie wpływem spółek na otoczenie oraz umożliwia szybszą identyfikację i zarządzanie ryzykami w poszczególnych obszarach. Jak każde narzędzie zrównoważonego rozwoju, wspierane właściwym zarządzaniem, może sprzyjać redukcji kosztów, zwiększaniu przychodów, minimalizacji ryzyka, zwiększeniu zaufania i lojalności interesariuszy oraz umożliwić utrzymywanie trwalszych relacji z partnerami strategicznymi.

4. Kierunki rozwoju współczesnych metodologii raportowania wartości

Ewolucja tradycyjnych raportów finansowych w kierunku raportów społecznych, tworzonych na podstawie zaprezentowanych powyżej metod i narzędzi raportowania wartości, służy przede wszystkim zwiększeniu użyteczności sprawozdań dla interesariuszy. Z międzynarodowych badań wynika, że wymagania interesariuszy stale rosną. Szczególnie jest to widoczne w zakresie ich oczekiwań co do: większej przejrzystości i transparentności ujawnianych informacji, rozszerzenia zakresu raportów, wzbogacenia wyników historycznych o informacje pozwalające prognozować kształtowanie się sytuacji finansowej spółki w przyszłości, uzupełniania informacji finansowych o czynniki pozafinansowe oraz raportowania przez przedsiębiorstwa nie tylko informacji obligatoryjnych, lecz również dokonywania dobrowolnych ujawnień¹³.

Wychodząc naprzeciw wysokim oczekiwaniom interesariuszy, aktualnie dąży się do stworzenia utylitarnego rozwiązania, które pozwoli nie tylko na wycenę wartości dla wybranych grup interesów, ale równocześnie umożliwi prezentację struktury jej podziału. Obecnie podważa się skuteczność mierników opartych na zysku netto i wykorzystaniu ich do oceny zdolności przedsiębiorstwa w zakresie generowania przyszłych korzyści ekonomicznych (kreowania wartości). W związku z tym postuluje się opracowanie i wdrożenie nowoczesnych mierników efektywności oraz stworzenie uniwersalnego modelu wyceny, który umożliwi transparentne i przejrzyste komunikowanie wartości na zewnątrz. Sprawozdanie z wartości dodanej, mimo iż trafnie obrazuje strukturę podziału VA i wartościuje wpływ interesariuszy na przedsiębiorstwo, to jednak w obliczu współczesnej

---

¹³ Masztalerz M.: Użyteczność sprawozdań finansowych dla inwestorów giełdowych w świetle finansów klasycznych i behawioralnych. Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, nr 57. Warszawa 2010.

rzeczywistości biznesowej dostarcza zbyt wąskich informacji. VAS bazuje na kategoriach księgowych i odnosi się do mało miarodajnego miernika wyceny wartości – do zysku netto. Jak pokazują współczesne badania, wskaźniki oparte na zysku netto nie są zbyt obiektywne, m.in. ze względu na możliwości wykorzystania kreatywnych metod zawyżania lub zaniżania wyniku finansowego oraz pomijanie czynnika ryzyka, które zwykle towarzyszy działalności gospodarczej. Z tego względu wskazane wydaje się poszukiwanie alternatywnych metod pomiaru, eliminujących statyczne ujęcie bilansowe. Przykładem może być propozycja wykorzystania dynamicznych metod opartych na zdyskontowanych przepływach pieniężnych na potrzeby szacowania, a przy tym raportowania wykreowanej wartości. Wolne przepływy pieniężne (*Free Cash Flow – FCF*) w literaturze zostały zdefiniowane jako nadwyżka wpływów lub wydatków z działalności operacyjnej po jej opodatkowaniu. W przypadku nadwyżki wpływów wolne środki mogą być rozdysponowane w formie dywidend dla właścicieli, natomiast w przypadku nadwyżki wydatków i powstania ujemnych przepływów pieniężnych tworzy się zapotrzebowanie na środki, które właściciele powinni dostarczyć spółce¹⁴. Przepływy pieniężne, jak dotąd, nie były wykorzystywane w praktyce jako narzędzie pomiaru wartości zrównoważonej, wartości dla interesariuszy przedsiębiorstwa. Bez wątplenia zaletą wykorzystania metod dynamicznych na potrzeby tego typu analiz jest fakt, iż dzięki uwzględnieniu czynnika czasu oraz wielkości gotówkowych, a nie jak w przypadku zysku, księgowych, metody te są bardziej obiektywne i rzetelne. Mogą się okazać skutecznym narzędziem pomiaru, które pozwoli na określenie struktury dystrybucji wartości i realne odzwierciedlenie korzyści finansowych, jakie otrzymują poszczególne grupy beneficjentów. Dynamiczne analizy, oparte na aktualnej wartości przepływów pieniężnych w oznaczonym horyzoncie czasu, mogą być użyteczne na potrzeby zarządcze, zwłaszcza przy podejmowaniu strategicznych decyzji odnośnie do dalszej przyszłości przedsiębiorstwa w świetle jego wpływu na bliższe i dalsze otoczenie.

5. Zakończenie

Ocena wyników działań biznesowych dla akcjonariuszy oparta na tradycyjnych sprawozdaniach finansowych może prowadzić do błędnych konkluzji. Klasycznie mierniki wyceny wartości firmy dla jej właścicieli, oparte na danych finansowych zaczynają tracić na znaczeniu. W nowoczesnym zarządzaniu wynikami umniejsza się znaczenie akcjonariuszy, podkreślając tym samym istotność pozostałych grup interesów w procesie budowania wartości. W obliczu rozwoju cywilizacyjnego koncentracja na wszystkich interesariuszach firmy staje się nie tyle filantropią, ile wymogiem współczesnego otoczenia rynkowego. Wiąże

---

¹⁴ Śnieżek E., Wiatr M.: Przepływy pieniężne. Wolters Kluwer, Warszawa 2014.

się to przede wszystkim z koniecznością wzbogacenia klasycznych sprawozdań finansowych o nowe elementy, oparte na raportach społecznych. Przykładem tego rodzaju raportu jest sprawozdanie z wartości dodanej, które wskazuje na udział przedsiębiorstwa w tworzeniu wartości dla społeczeństwa. Wartości, która jest rozumiana jako korzyści finansowe dostarczane wszystkim interesariuszom. Zgodnie z teorią interesariuszy, kształtuje się pogląd, który mówi, że skoro agenci przyczyniają się do tworzenia wartości, mają prawo uczestniczyć w jej konsumpcji. W zależności od różnych metodologii ustalania wartości dodanej cel jest wciąż ten sam – tworzenie bogactwa dla wszystkich stron zainteresowanych.

Upublicznienie informacji o strukturze podziału VA wydaje się istotne, szczególnie w przypadku przedsiębiorstw przemysłowych, z branży energetycznej, wydobywczej i ciężkiej, znacznie ingerujących w aspekty społeczne i środowiskowe. Przedsiębiorstwa te funkcjonują na monopolach naturalnych, nie są więc na tyle elastyczne, aby odpowiednio szybko i z wyprzedzeniem dostosowywać się do zmian zachodzących w otoczeniu rynkowym i środowisku przyrodniczym, w tym dostępności do wyczerpywalnych zasobów. Wszelkie innowacje w tym obszarze, a szczególnie dostarczenie skonsolidowanych informacji społeczeństwu o realnych korzyściach, jakie firma generuje dla całej gospodarki, mogą okazać się kluczem do osiągnięcia bezpieczeństwa energetycznego i surowcowego oraz zapewnić kontynuację funkcjonowania. Dla uzyskania pełnego obrazu w zakresie całkowitego wpływu przedsiębiorstw przemysłowych na interesariuszy, wskazane wydaje się oparcie decyzji na przyszłych korzyściach, jakie firma będzie generować w przyszłości. Skutecznym rozwiązaniem wydaje się być wykorzystanie dynamicznych metod wyceny i określenie struktury dystrybucji wartości na podstawie zastosowanych mierników dyskontowych. Jak pokazują współczesne praktyki, tylko innowacyjne i nowatorskie podejście do problemu ma szansę zagwarantować sukces całej organizacji.

Bibliografia

1. Bluszcz A., Kijewska A., Sojda A.: Generowanie wartości dodanej dla interesariuszy przez spółkę górnictw, [w:] Brzóska J., Pyka J. (red): Nowoczesność przemysłu i usług w warunkach kryzysu i nowych wyzwań. TNOiK, Katowice 2013.
2. Bluszcz A., Kijewska A., Sojda A.: Value added statement (VAS) of mining and metallurgical companies in Poland. "Metalurgija" nr 4, 2015.
3. Chrzanowski A., Głazewska I.: Rola podejścia innowacyjnego w budowaniu wartości przedsiębiorstwa. "Zarządzanie Zmianami", nr 3, 2010.
4. Freeman R.E.: Strategic Management. A stakeholder approach. Cambridge University Press, New York 2010.

5. Hartley W.C.F.: An introduction to business accounting for managers. Pergamon Press, Great Britain 1987.
6. Hąbek P., Wolniak R.: Ewolucja w raportowaniu danych pozafinansowych przedsiębiorstw, [w:] Brzóska J., Pyka J. (red): Nowoczesność przemysłu i usług w warunkach kryzysu i nowych wyzwań. TNOiK, Katowice 2013.
7. Marcinkowska M.: Sprawozdanie z wartości dodanej – przykład oceny wyników przedsiębiorstwa z perspektywy interesariuszy. Zeszyty Naukowe, nr 51. Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2012.
8. Masztalerz M.: Użyteczność sprawozdań finansowych dla inwestorów giełdowych w świetle finansów klasycznych i behawioralnych. Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, nr 57. Warszawa 2010.
9. Morley M.F.: The Value Added Statement in Britain. "The Accounting Review", No. 3, 1979.
10. Riahi-Belkaouri: Value Added Reporting and Research. Quorum Books, London 1994.
11. Riahi-Belkaouri: Value Added Reporting – Lessons for the United States. Quorum Books, New York 1992.
12. Sierpińska M., Rzeszowski P.: Wartość dodana jako miara wartości kreowanej dla interesariuszy w górnictwie. „Przegląd Górniczy”, nr 9, 2012.
13. Śnieżek E., Wiatr M.: Przepływy pieniężne. Wolters Kluwer, Warszawa 2014.
14. ISAGEN S.A.E.S.P., Management Report 2011 – Distribution of value to stakeholders, https://www.isagen.com.co/informe-de-gestion/2011/archivos/informe_gestion2011_ingles.pdf, 15.11.2015.
15. PricewaterhouseCoopers, PwC Report 2013, Measuring and managing total impact-strengthening business decisions for business leaders, <https://www.pwc.com/gx/en/sustainability/publications/total-impact-measurement-management/assets/pwc-timm-for-ceos.pdf>, 15.11.2015.